

Per Øverland: Historieglimt 286 – Ladekart fra 1866

Et kart kan si mye om et landskap. Det viser elver, høyder og anlegg som mennesker har bygd. Et kart er mer enn et øyeblikksbilde slik som de fleste fotografier er. Kartet viser det som er der fra naturens side sammen med det mennesker har anlagt gjennom tidene. Et historisk kart viser spor som samfunnet har satt på terrenget frem til kartet ble tegnet. Ladekartet fra 1866 viser det som dannet rammen om livet til folket på Lade helt frem mot 1866. Siden den gang har mye nytt kommet til. Sammenligner vi det gamle kartet med et nytt av idag får vi belyst utviklingens gang. Her skal vi nøye oss med å se på hva kartet fra 1866 kan fortelle oss om de geografiske rammene for livet den gang. Kartet er tegnet enkelt. Vi ser konturen av hele Ladehalvøya med

Kartutsnitt, Lade. Universitetsbiblioteket.

kystlinja fra Lamofjæra til Rotvoll. Det er ikke brukt koter som er vanlig på nyere kart. Skråninger og høyder er skravert enten lett eller ganske tett og mørkt. Tydeligst er elvedalen for Ladebekken tvers over kartet. De runde høydene rundt Ringve og Devles tun er også tydelige. Enda mer fremtredende er Ladehammeren som er høy og stuper bratt

i sjøen. Det er litt forvirrende at både små bekker og smale gårdsveier er trukket med enkle streker.

Landeveien som senere ble kalt Innherredsveien strekker seg tvers over kartet nederst. Rett over den store S i Strinda ser vi en rekke små bygg som ligger det nåværende Gamle kirkevei fører. Dersom vi følger landeveien østover, ser vi til høyre gårdene Sundlands Minde, Lykkens Prøve med Annalyst og Klingenberg med Bakkaunet oppe i bakken. Inntil veien ved Lykkens Prøve ligger en firkant med tolv kors. Det er Eli plass eller Lademoen gamle kirkegård som var i bruk fra 1846 til 1940. På den andre siden av veien ligger Voldsminde gård og litt lengre innover finner vi Chatrinelyst eller Katrinelyst som ligger der fremdeles. På samme side av veien ligger Saxenborg og Rosenlund med vei fra Saxenborg til Rosenlund. Det var en flott plantet allé der flere trær står i 2016. Vi merker oss at landeveien i 1866 fører mellom Saxenborg og det lille bruket Sjønberg der Rønningsbakken nå går. Litt lenger frem tar en smal vei av til høyre; den senere Persaunveien. Litt oppe i bakken ligger Pineberg gård. Litt lenger østover passerer veien en av de to bekkene som dannet Ladebekken. Midt mellom de to bekkeløpene ligger Belbuan gård. Før landeveien østover forsvinner ut av kartutsnittet, går den mellom Øvre og Nedre Rotvold. Den følger altså traseen for nåværende Ranheimsveien. Før veien kommer til Rotvold krysser den ytterligere to bekkeløp.

Går vi landeveien tilbake et stykke så tar hovedveien over Ladehalvøya av mot Loviselyst. Loviselyst var landstedet til Johan Thoning Ovesens foreldre og het da Ballyshannon etter morens hjemby i Irland. Øst for Loviselyst tar en sidevei av mot Rotvold Nedre. Den veien har også en gren ned til Leangen gård som var en av de flotte lystgårdene på Lade. Den tilhørte en tid riksgreve von Schmettow, som også eide begge Rotvold-gårdene. I hans tid var det store fester på alle disse gårdene. De hadde også flotte hager. Hovedveien over Lade faller i hovedsak sammen med den nåværende Lade allé. Første sidevei til høyre er gårdsveien bratt opp til Devles tun oppe på den runde høyden. Neste sidevei går ned til Lysholms Minde som senere fikk navnet Fagerheim. Trærne som stod på tunet står der fremdeles, og er et deilig friområde. Sideveien fører også ned til Devlehavn og Sæbesyderiet der. Der ligger nå Fagerheimbukta. I 1866 lå såpefabrikken fremdeles som rester av Lysholmbrødrenes svære industrianlegg med stor produksjon av mange slags produkter. Fortsetter vi vandringen langs hovedveien så når vi snart veien opp til Ringve gård på sin høyde. Den går i en bue over der den botaniske hagen nå har sine veksthus.

Før hovedveien kommer til Lade gård og Lade kirke, ta en sidevei til høyre mot Moen, Spandet og Østmarken gårder, som alle i sin tid ble utskilt fra Lade gård. Denne veien faller sammen med den nåværende Østmarkveien forbi Ladetorget. Til høyre for Østmarkveien like før den når Olav Engelbrektssons allé ligger et lite firkantet friareal med store, gamle trær. Der lå tunet på Moen gård. Både Spandet og Østmarken gårder var store veldrevne gårder som ble innkjøpt for å bygge psykiatrisk hospital, der landbruk og fedrift ble en del av pleien. Langs sjøen i nord lå en rekke husmannsplasser. Bare Devle Pladsene og Thingveden har fått navn på vårt kart. De er jo nå populære steder langs Ladestien.

Sentralpunktet på Lade var fra gammelt av Lade gård og helligstedet der. Vårt kart viser det ved å anvende særlig store bokstaver og fete typer på navnet Hlade, som var måten det ble skrevet på den gangen. Der er det sentrale veikrysset. Der kirken ligger, var tidligere det kjente hovet på Lade. Lade gård var jarlesete fra før år 900, og senere også kongsgård. Ved Lade gård og kirke går det veier i flere retninger. Den ene går ned til Korsviken med en sidevei ned mot Ladehammeren. Den neste går ned mot det som ble kalt Lusbogen, ved utløpet av Ladebekken. Det er den nederste og vestligste delen av Lade allé. Ovenfor denne delen av Lade allé ligger tre eiendommer: Grønlien, Heimstad og Lillegaarden. Ved Ladebekken går veien over bekken og følger stranda eller Lamofjæra. En del hus er markert langs veien. Her lå over 40 gravhauger mot slutten av 1700-tallet.

Den neste veien fra Ladekrysset går over Ladebekken på det som ble kalt Ladebroen. Samme navn hadde husmannsplassen på den andre siden. Den ble til lyststedet Jægershvile som lå der Finnes barnehjem ble bygd. Veien passerer Lillegaarden og Ulstadløkken gård før den når til der det nåværende Burankrysset er. Øst for veien merker vi oss tegnet for Hlademoen ekserserplass som ble til Gardemoen gård. Veien ble lenge kalt Kirkeveien. Ved Lillegaarden går en vei forbi Engstykket og Dalen gård til Innherredsveien. Denne veien går gjennom tunet på Dalen. Gården ble senere prestegård, så ble det bygd blindeskole der. I dag ligger her Dronning Mauds Minne Høgskole for utdanning av førskolelærere.